

BODA JÓZSEF

Az Egyesült Nemzetek Szervezete (ENSZ) missziói és hatásuk a békefolyamatra a volt szovjet utódállamokban

Bevezetés

Az Egyesült Nemzetek Szervezete elnevezés az Amerikai Egyesült Államok elnökétől, Franklin D. Roosevelttől származik. A kifejezést először a második világháború idején, az Egyesült Nemzetek 1942. január 1-jén kiadott nyilatkozatában használták, amikor 26 nemzet képviselői kormányaik nevében kötelezettséget vállaltak, hogy együtt folytatják a harcot a tengelyhatalmak ellen.

Az ENSZ alapokmányát 50 ország képviselője dolgozta ki azon a konferencián, amely 1945. április 25-től június 26-ig ülésezett San Fransiscóban. A küldöttek azon javaslatok alapján tanácskoztak, amelyeket Kína, a Szovjetunió, Nagy-Britannia és az Egyesült Államok képviselői dolgoztak ki Dumbarton Oaksban, 1944 augusztusa és októbere között. Az Alapokmányt 1945. június 26-án 50 ország képviselője írta alá. Lengyelország, amely nem képviseltette magát a konferencián, később írta alá az Alapokmányt, és ezzel az 51 alapító tagállam egyike lett.

Az Egyesült Nemzetek Szervezete – New York-i központtal – hivatalosan 1945. október 24-én jött létre, miután az Alapokmányt ratifikálta Franciaország, az Egyesült Államok, az Egyesült Királyság, Kína, a Szovjet-

Boda József: Az Egyesült Nemzetek Szervezete (ENSZ) missziói és hatásuk a békefolyamatra a volt szovjet utódállamokban

unió és a többi aláíró többsége. A világbéke e történelmi ígéretének emlékére minden év október 24-én ünneplik az ENSZ napját.¹⁸ A szervezetnek 2025 végén 193 tagállama volt.

Az Egyesült Nemzetek Szervezetének rövid bemutatása

Az ENSZ legfőbb tanácskozó testülete a Közgyűlés (General Assembly – GA). A Közgyűlés az összes tagállam képviselőiből áll, ezek mindegyike egy szavazattal rendelkezik. Kétharmados többségre van szükség az olyan fontos kérdésekben, mint a békére és biztonságra, új tagok felvételére és költségvetési kérdésekre vonatkozó ajánlások. Egyéb kérdésekben a döntések egyszerű szótöbbséggel történnek.

A legtöbb kérdést a hat főbizottság egyikében vitatják meg:

- Leszerelési és Nemzetközi Biztonsági Bizottság,
- Gazdasági és Pénzügyi Bizottság,
- Szociális, Humanitárius és Kulturális Bizottság,
- Speciális Politikai és Dekolonizációs Bizottság,
- Igazgatási és Költségvetési Bizottság,
- Jogi Bizottság.

Az ENSZ Biztonsági Tanácsa (Security Council – SC) az Alapokmány értelmében elsődleges felelősséggel bír a nemzetközi béke és biztonság fenntartásáért. A Biztonsági Tanácsnak (BT) 15 tagja van: öt állandó – Kína, Franciaország, az Oroszországi Föderáció, az Egyesült Királyság és az Egyesült Államok –, valamint a Közgyűlés által két évre megválasztott tíz tag. (Magyarország eddig két alkalommal volt a Biztonsági Tanács tagja: 1968/69-ben és 1992/93-ban).

A BT minden tagja egy szavazattal rendelkezik. A Biztonsági Tanácsot úgy szervezték, hogy képes legyen folyamatosan működni. Ezért minden

---

¹⁸ Boda József: A rendvédelmi békefenntartás kialakulása, fejlődése, helye és szerepe a XXI. században. PhD-disszertáció (ZMNE). Budapest, 2006. 49. o.

tagország egy képviselőjének állandóan jelen kell lennie az ENSZ székhelyén, New Yorkban.¹⁹

Az ENSZ Alapokmánya a Gazdasági és Szociális Tanácsot (Economic and Social Council – ECOSOC) olyan főszervként létesítette, amely koordinálja az ENSZ, valamint a szakosított intézmények és más testületek gazdasági, szociális és kapcsolódó munkáját. A Tanácsnak 54 tagja van, akiket három évre választanak. A tanácsi helyeket földrajzi képviselet alapján osztják el, tizenégyet az afrikai államoknak, tizenégyet az ázsiai államoknak, hatot a kelet-európai államoknak, tízet a latin-amerikai és karibi államoknak és tizenháromat a nyugat-európai és más államoknak.

A nemzetközi gazdasági és szociális kérdések megvitatása, valamint szakpolitikai javaslatai révén az ECOSOC kulcsszerepet játszik a nemzetközi fejlesztési együttműködés erősítésében és a tevékenységi prioritások meghatározásában az ENSZ szervezeteinek egész rendszerében. A Tanács évközi munkáját különféle alárendelt és kapcsolódó testületek végzik. Ide tartoznak a funkcionális bizottságok, melyek olyan tanácskozó testületek, amelyeknek az a szerepe, hogy ajánlásokat vitassanak és fogalmazzanak meg a hatáskörükbe, valamint a szakterületükhöz tartozó kérdésekben.

Ezek az alábbiak:

- Statisztikai Bizottság,
- Népesedési és Fejlődési Bizottság,
- Szociális Fejlesztési Bizottság,
- Nők Helyzetével Foglalkozó Bizottság,
- Kábítószer-bizottság,
- Bünmegelőzési és Büntető Igazságszolgáltatási Bizottság,
- Fejlődési Tudományos és Technológia Bizottság,
- Fenntartható Fejlődési Bizottság,
- valamint az Erdők ENSZ-fóruma is.²⁰

---

¹⁹ Main Committees of the General Assembly of the United Nations
Forrás: <https://www.un.org/en/ga/maincommittees/>
Letöltés ideje: 2025.12.27.

²⁰ ECOSOC Economic and Social Council,

Boda József: Az Egyesült Nemzetek Szervezete (ENSZ) missziói és hatásuk a békefolyamatra a volt szovjet utódállamokban

A Gyámsági Tanácsot (Trusteeship Council): eredetileg az Alapokmány hozta létre a hét tagállam által igazgatott tizenegy gyámsági terület nemzetközi felügyeletére, valamint annak biztosítására, hogy megfelelő lépéseket tegyenek a területek önkormányzóvá vagy függetlenné válásának előkészítésére. Ezt a munkát a Gyámsági Tanács 49 évig folytatta. 1994. november 1-jén a Gyámsági Tanács Palau függetlenné válása (1994. október 1.) után – amely az utolsó ENSZ gyámsági terület volt – felfüggesztette működését.²¹

A Nemzetközi Bíróság (International Court of Justice – ICJ) az ENSZ legfőbb bírói szerve. Székhelye Hágában, Hollandiában van, a hat fő szerv közül az egyetlen, amely nem New Yorkban működik. A Bíróság feladata az államok közötti jogi viták megoldása, továbbá tanácsadó véleményt ad az ENSZ-nek és a szakosított intézményeknek. A Közgyűlés és a BT a Nemzetközi Bíróságtól bármilyen jogi kérdésben tanácsadó véleményt kérhet. Az ENSZ más szervei és a szakosított intézmények a Közgyűlés felhatalmazásával a tevékenységük körébe tartozó jogi kérdésekben szintén tanácsadó véleményt kérhetnek a Bíróságtól.²²

Az ENSZ Titkárság végzi a szervezet mindennapi szerteágazó munkáját. A Titkárság apparátusában valamennyi ország képviselve van, az alkalmazottak különböző szolgálati helyeken dolgoznak szerte a világon.

Összesen mintegy 44 000 munkatárssal a titkárság szolgálja ki az ENSZ többi fő szervét, irányítja az általuk meghatározott programokat és politikákat.

A titkárság vezetője a főtitkár, akit a BT javaslata alapján a Közgyűlés nevez ki ötéves, megújítható időtartamra.

Forrás: <https://ecosoc.un.org/en/about-us/ecosoc-subsi-dary-bodies>

Letöltés ideje: 2025.12.27.

²¹ Trusteeship Council.

Forrás: <https://www.un.org/en/about-us/trusteeship-council>

Letöltés ideje: 2025.12.27.

²² INTERNATIONAL COURT OF JUSTICE.

Forrás: <https://www.icj-cij.org/home>

Letöltés ideje: 2025.12.27.

Az ENSZ központja New Yorkban van, de hivatalokkal rendelkezik Bécsben, Genfben, Nairobiban.

A főtitkár egyaránt diplomata és aktivista, köztisztviselő és legfőbb igazgatási tisztviselő, az ENSZ eszméinek szimbóluma, a világ népei – kiváltképpen a szegények és a sebezhetőek – érdekeinek a szószólója. Az Alapokmány szerint a főtitkár a szervezet „legfőbb igazgatási tisztviselője”, ebben a minőségében tevékenykedik, és egyéb olyan funkciókat is ellát, amelyekkel a BT, a Közgyűlés és a Gazdasági és Szociális Tanács, valamint egyéb ENSZ-szervek megbízzák.

Az Alapokmány ugyancsak felhatalmazza a főtitkárt, hogy a BT figyelmét minden olyan ügyre felhívja, amely véleménye szerint a nemzetközi béke és biztonság fenntartását veszélyeztetheti.²³

Az ENSZ békefenntartó tevékenysége

A békefenntartás a békefenntartó és válságkezelő szervezetek által tervezett, szervezett és vezetett katonai, rendvédelmi és polgári műveletek összessége, amelyek a háborús konfliktusok közvetlen befejezése után kezdődnek, és a konfliktusban érintett felek egyetértésével zajlanak, továbbá a mandátumban meghatározott feladatok teljesítésével érnek véget.²⁴

Az ENSZ a békefenntartás lényegét egy békés jövő biztosításában látja, ahol is megpróbál válaszokat adni a változó világ kihívásaira, amelyek ellenálló választ követelnek meg. Az ENSZ számos különböző eszközt és mechanizmust alkalmaz a konfliktusok megelőzésére, az emberekre összpontosító, békés megoldások előmozdítására és a fenntartható béke építésére, többek között a diplomácia, a közvetítés, a leszerelés, a békeépítés, az

---

²³ Secretariat

Forrás: <https://www.un.org/en/about-us/secretariat>

Letöltés ideje: 2025.12.27.

²⁴ BODA József: Rendészettudományi Szaklexikon. Dialóg Campus. Budapest, 2019. 52. o.

Boda József: Az Egyesült Nemzetek Szervezete (ENSZ) missziói és hatásuk a békefolyamatra a volt szovjet utódállamokban

igazságszolgáltatás és a jogállamiság révén, hogy kezelje a nemzetközi békét és biztonságot fenyegető változó veszélyeket.²⁵

Az ENSZ békefenntartói missziói segítenek az országoknak a konfliktusból a békébe vezető nehéz út megtételében. Különleges erősségei közé tartozik a legitimitás, a terhek megosztása, valamint az a képesség, hogy a világ minden tájáról származó katonákat és rendvédelmi szakembereket telepítsen, integrálva őket a civil békefenntartókkal, hogy az ENSZ BT és a Közgyűlés által meghatározott mandátumokat teljesítsék. Az eltelt 75 év során több mint 2 millió nő és férfi 125 országból szolgált 75 békefenntartó misszióban. Jelenleg 11 békefenntartó misszió zajlik, ebből 5 Afrikában.²⁶

Békeműveletekért felelős főtitkárhelyettes (Under-Secretary-General for Peace Operations)

A főtitkárhelyettes alapvető feladata a világban zajló ENSZ békeműveletek irányítása, felügyelete a Közgyűlés és a Biztonsági Tanács határozatait, a főtitkár utasításait alapján. Az alárendeltségében működő főosztályokon és osztályokon keresztül kapcsolatot tart a tagállamokkal és a működő missziókkal.

A békeműveletekkel foglalkozó főosztályok és osztályok:

- Békeműveleti Főosztály (Department of Peace Operations – DPO)
Ezt a területet a békeműveletekért felelős főtitkárhelyettes vezeti.
A terület legutolsó átalakítására 2017-ben került sor.

---

²⁵ Securing a peaceful future

Forrás: https://www.un.org/en/peaceandsecurity?gad_source=1&gad_campaignid=2012-6487822&gbraid=0AAAAAD9kiAcjr56a1g_60nKj79-YCwqLS&gclid=CjwKCAiAjc7-KBhBvEiwAE2BDOba48UYiGub9SzfZQ-eMSJCMqkGn5cqbE50IObu1ics2quBaW-FExoCdywQAvD_BwE

Letöltés ideje: 2025.12.30.

²⁶ United Nations Peacekeeping

Forrás: <https://peacekeeping.un.org/en>

Letöltés ideje: 2025.12.30.

A főtitkárhelyettes alárendeltségében a következő szervezetek működnek:

- Jogállamisági és Biztonsági Hivatal (Office of Rule of Law and Security Institutions – OROLSI)

A tanulmány szempontjából ez a legjelentősebb szervezet, mert 2007-től a Hivatal felelős a jogállamisági és rendvédelem területén zajló békeművelti és különleges politikai művelti missziókban dolgozó több mint 15 000 szakember irányításáért.

A hivatal az alábbi osztályok tevékenységét irányítja:

- Rendőri Osztály (Police Division)

A világban zajló rendvédelmi missziók felállításáért, a toborzásért, az irányításért és a missziók feladatainak összehangolásáért a 2000-ben létrehozott Rendőri Osztály a felelős, élén a rendőri főtanácsadóval. A Rendőri Osztály irányítása alá tartozik a Missziós Támogató Alosztály, a Stratégiai Tervező és Fejlesztő Alosztály, valamint az Állandó Rendőri Képesség elnevezésű, különböző szakmai ismeretekkel rendelkező 40 fős részleg is. Jelenleg az osztály 78 ország mintegy 11 000 rendőrével foglalkozik, akik 16 műveletben szolgálnak, melyből 13 békefenntartó, 3 pedig különleges politikai misszió. Hat misszióban 52 Készenléti Rendőri Egység került telepítésre a közrend és a közbiztonság fenntartása érdekében. Az Ázsiában zajló 8 ENSZ békeműveletben 2 helyen szolgálnak jelenleg rendvédelmi szakemberek (Afganisztánban, Cipruson).

- Igazságügyi és Büntetés-végrehajtási Szolgálat (Justice and Correction Service)

Az ENSZ vezetése felismerte, hogy a válságok utáni helyzet normalizálása nem nélkülözheti a büntetés-végrehajtási szakemberek munkáját, és úgy döntött, hogy 2000-től valamennyi

ENSZ békefenntartó misszió mandátumában (kivéve Sierra Leonét) szerepelteti a büntetés-végrehajtási feladatokat, és azok kezeléséhez szakértőket biztosít.

A szolgálat támogatást nyújt a békefenntartó és különleges politikai missziókban működő igazságügyi és büntetés-végrehajtási osztályoknak, részlegeknek. A szolgálat két részből áll, a Bírói és a Büntetés-végrehajtási Csoportból. A szolgálat feladata emellett a Készenléti Büntetés-végrehajtási Képességgel kapcsolatos feladatok irányítása is, amelyet 2011-ben hoztak létre.

2010-ben már közel 200 büntetés-végrehajtási szakértő dolgozott a különböző missziókban, 19 országból. Az ENSZ 11 békefenntartó műveletében működött Büntetés-végrehajtási Tanácsadó Csoport. Munkájuk eredményeként Elefántcsontparton 11 börtönt újítottak fel, Dél-Szudánban 1800 volt katonát képeztek át börtönőrnek, Haitin 200 börtönőrt részesítettek alapképzésben, Libériában pedig a 15 vidéki börtönből 12-öt újra alkalmassá tettek az elitáltak befogadására.

- Lefegyverzési, Leszerelési és Visszailleszkedési Részleg (Disarmament, Demobilization and Reintegration Section)
A részleg feladata a fegyveres konfliktusban részt vevők lefegyverzésének, leszerelésének és a társadalomba való visszailleszkedésüknek a megszervezése.
- A Biztonsági Szektor Reformjáért felelős Egység (Security Sector Reform Unit)
Az egység politikai, stratégiai, szakmai segítséget nyújt a tagállamoknak, az ENSZ vezetésének, az ENSZ-misszióknak, a régióknak a nemzeti biztonsági szektor támogatásához. Az egység támogatja a biztonsági szektor fejlesztésére vonatkozó politikai és tervező munkát, segítséget nyújt a belső biztonsági rendszer koordinálásához, az erőforrások mozgósításához.
- Az ENSZ Aknaakció Szolgálat (United Nations Mine Action Service)

A szolgálat az aknamentesítés megszervezésén túl segítséget nyújt a lakosság aknaveszélytől való megóvásához, az áldozatok megsegítéséhez, és lehetőséget biztosít a stabilitás és a fejlődés megteremtéséhez.

— Katonai Ügyek Hivatala (Office of Military Affairs)

A hivatal az ENSZ katonai misszióinak létrehozásával, a katonai egységek és megfigyelők toborzásával és irányításával foglalkozik.

— Politikai, Elemző és Kiképző Osztály (Policy, Evaluation and Training Division)

Az osztály feladata politikai, stratégiai dokumentumok, doktrínák készítése a békefenntartó missziók számára. Ezen kívül elemzi és értékeli a missziók tevékenységét, és feldolgozza az ott szerzett tapasztalatokat. Nyolc regionális osztály irányítását végzi a Politikai és Békeépítő Ügyek Főosztállyal közösen.²⁷

— A műveleti támogatásért felelős főtitkárhelyettes (Under-Secretary-General for Operational Support)

— Műveleti Támogató Főosztály (Department of Operational Support)

Ezt a területet is egy főtitkárhelyettes vezeti. A 2019. január 1-jével felállított Főosztály műveleti támogatása kiterjed a Főtitkárság valamennyi szervezetére, a békefenntartó, a különleges politikai missziókra és a közel száz különböző hivatalra, amelyek a világ különböző részein helyezkednek el.²⁸

— Politikai és Békeépítő Főosztály (Department of Political and Peacebuilding Affairs)

A főosztály központi szerepet játszik az ENSZ azon erőfeszítéseiben, hogy az egész világra kiterjedően megelőzze és

---

²⁷ Department of Peace Operations

Forrás: <https://peacekeeping.un.org/en/department-of-peace-operations>

Letöltés ideje: 2025.12.30.

²⁸ DEPARTMENT OF OPERATIONAL SUPPORT

Forrás: <https://operationalsupport.un.org/en>

Letöltés ideje: 2025.12.30.

Boda József: Az Egyesült Nemzetek Szervezete (ENSZ) missziói és hatásuk a békefolyamatra a volt szovjet utódállamokban

megoldja a halálos konfliktusokat. Az alábbi öt fő területen végzi munkáját:

- korai előrejelzések és elemzések biztosítása,
- konfliktusmegelőzés és béketeremtés,
- politikai krízisek és erőszakos konfliktusok kezelése,
- a béke fenntartása,
- a kapcsolatok fejlesztése.

A főosztály munkája kiterjed a megelőzésre, közvetítésre, a választások megszervezésére, békeépítésre, a nők szerepének erősítésére a békeműveletekben és konfliktusmegelőzésre, a tagállamok szervezeteinek segítésére és a kapcsolatok építésére, valamint koordinálására.²⁹ A főosztály munkáját rendvédelmi szakemberek is segítik.

ENSZ-missziók a volt szovjet utódállamokban

A Szovjetunió felbomlása után (1990–1991) a volt szovjet utódállamok között és az államokon belül is elég sok konfliktus alakult ki, azonban összesen két válság kezelésére került sor az ENSZ bevonásával, Grúziában (1993–2009) és Tádzsikisztánban (2001–2007). Az alábbiakban ennek a két missziónak a rövid bemutatása következik.

A) Az ENSZ Grúziai Megfigyelő Missziója 1992–2009 (United Nations Observer Mission in Georgia – UNOMIG)

---

²⁹ Department of Political and Peacebuilding Affairs.

Forrás: <https://dppa.un.org/en>

Letöltés ideje: 2025.12.30.

A missziót az 1992-ben kirobbant grúz–abház polgárháború békés rendezése céljából hozták létre 1993. július. 27-én az ENSZ Biztonsági Tanács (BT) 858/1993. számú határozatával. A harcok során több, mint 10 000 ember halt meg és kb. 300 000 ezer grúz vált menekültté. 1994. május 14-én Moszkvában a felek egyezményt írtak alá a tűzszünetről és a harcok beszüntetéséről. Az ENSZ BT 937/1994-es határozatának megfelelően (Moszkvai Egyezmény)³⁰ a Független Államok Közössége (FÁK) Békefenntartó Erőt (2000 fő orosz katona), az ENSZ pedig Katonai Megfigyelőket telepített a konfliktusövezetbe.

A válság békés megoldása érdekében folyamatos erőfeszítéseket tett az ENSZ Főtitkár Különmegbízottja és a Főtitkárt támogató országok csoportja (Egyesült Államok, Egyesült Királyság, Franciaország, Németország, Oroszország), de nem sikerült áttörést elérni a békefolyamatban. A gerillacsoportok által végrehajtott fegyveres büntető akciók, robbantások, fegyveres terrortámadások, gazdasági indíttatású leszámolások, emberrablások, a megélhetési bűnözés és csempészet szinte naponta szedte az áldozatait az ún. határtérségben. A rendvédelmi szervek elégtelen felkészültsége és a szükséges felszerelés hiánya, a szinte korlátlan méretű korrupció csak fokozta a térségben a biztonsági helyzet romlását. Az erőszakos cselekmények száma és komolysága több alkalommal megközelítette a háborús szintet, és 2001-ben egy ENSZ-helikopter lelövésakor (egy magyar katonai megfigyelő, Török László dandártábornok is életét vesztette) felmerült a békefenntartó erők kivonásának lehetősége is. Grúzia Parlamentje

---

³⁰ UN SC Resolution, No. 937/1994.

tették volna a menekültek és a szülőföldjük elhagyására kényszerültek biztonságos visszatérését.³¹ Az ENSZ Rendőrség 2003. november végén kezdte meg itt a munkát, és feladatait megfigyeléssel, szakmai tanácsadással, kiképzések megszervezésével, adományok koordinálásával és a két fél rendvédelmi szervei közötti kapcsolattartással végezte. Sajnálatos módon az abház fél az utolsó pillanatban nem engedélyezte az ENSZ Rendőrség működését abház területen.

A Rendőri Tanácsadó Csoportban (RTCS) az alábbi országok rendőrei szolgáltak: Ghána (1 férfi), India (1 nő), Lengyelország (2 férfi), Magyarország (előbb 2, majd 1 férfi), Németország (4 férfi), Oroszország (2 férfi), Svájc (1 nő és 2 férfi). A csoport munkáját 6 tolmács segítette.

Az ENSZ Rendőri Főtanácsadó és törzse (4 fő) Szuhumiban kapott elhelyezést, egy tanácsadói csoport (9 fő) a grúz területen fekvő Zugdidiben dolgozott. Egy fő pedig összekötő tiszti feladatokat látott el Tbilisziben.

Egy német határőr tábornokot neveztek ki először a Rendőri Főtanácsadó posztra, és az együttműködési készség hiánya miatt igen nehéz feladatot jelentett a számára az ENSZ Rendőrség megszervezése, felállítása és működtetése.³²

A misszió 2009 júniusában ért véget a Biztonsági Tanács tagjainak egyet nem értése miatt. Gyakorlatilag az orosz fél nem értett egyet a misszió további folytatásával.

---

³¹ UN SC Resolution No. 1494/2003

³² Boda József: Az ENSZ Megfigyelő Missziója Grúziában, mai elismert nevén Georgiában (1992) 2003–2006 (2009). In: Boda József (szerk.): Rendőrök kék baretben. Ludovika Egyetemi Kiadó. Budapest, 2023. 189–193. o.

Boda József: Az Egyesült Nemzetek Szervezete (ENSZ) missziói és hatásuk a békefolyamatra a volt szovjet utódállamokban

9. számú kép
Az ENSZ grúziai rendőri tanácsadó csoportja 2005

Az ENSZ Tádzsikisztáni Békeépítési Hivatala, 2000–2007 (United Nations Tajikistan Office of Peacebuilding – UNTOP)

Az 1992-ben kirobbant és hosszabb-rövidebb megszakításokkal 1997-ig folyó tádzsikisztáni polgárháború áldozatai számát a különböző források 50-100 ezer főre teszik. Az ENSZ Tádzsikisztáni Katonai Megfigyelő Missziója (UNMOT, United Nations Mission of Observation in Tajikistan – UNMOT) 1994 decemberétől 2000-ig működött az országban.

Mandátuma kiterjedt a tádzsik kormány és az ellenzék között megkötött békeegyezmény megvalósításának támogatására, a tűzszünet betartásának ellenőrzésére. Az UNMOT tevékenységét 2000. május végén eredményesnek nyilvánították, és 2000. június 1-jén létrehozták az Egyesült Nemzetek Tádzsikisztáni Békeépítési Hivatalát (UNTOP). A hivatal székhelye: Dushanbéban volt, vezetőjévé pedig Vladimir Sotirov nagykövetet (Bulgária) nevezték ki. Az UNTOP-ban 11 külföldi és 21 helyi alkalmazott dolgozott.

10. számú kép
Tádzsikisztán térképe

A hivatal fő feladata az volt, hogy megteremtse azokat a politikai feltételeket, és erősítse azokat a belső mechanizmusokat, amelyek biztosítják a békefolyamat visszafordíthatatlanságát (az a békefolyamat, mely az 1992–97-es polgárháborút követte), ezáltal erősítve a társadalom kapacitásának növelését a konfliktusmegelőzés terén. Fontos feladat volt a konfliktusok időbeni jelzése, illetve megelőzése.

Az UNTOP a demokratikus intézmények és folyamatok támogatásával, a nemzeti konszenzus megeremtésével, a bizalom megerősítésével, társadalmi párbeszéd létrejöttének fejlesztésével és az új társadalmi partnerkapcsolatok születésének segítségével foglalkozott. A regionális ellentétek

megszüntetése érdekében megkezdett politikai pluralizmus keretében, saját kezdeményezés alapján létrehozta a Politikai Vita Klubbot. Ez egy teljesen egyedülálló intézmény volt; résztvevői többek között parlamenti tagok, politikai pártok, helyi hatóságok és a tömegkommunikációs média is. Tádzsikisztán fejlődésének jelentős politikai, gazdasági és társadalmi aspektusai kerültek megvitatásra a klub keretein belül. Ez egy egyedülálló módja volt annak, hogy átláthatóvá tegyék az irányítást és az elszámoltathatóságot a népesség számára.

A hivatal munkásságának másik fontos szempontja az emberi jogok és a személyes szabadság erősítése. Segítséget nyújtottunk tankönyvek és tanítási módszerek fejlesztésében olyan közép- és felsőfokú intézményeknek, melyek külön tantárgyként foglalkoznak az emberi jogokkal. 2002 októberében egy emberi jogokkal foglalkozó információs erőforrásközpontot létesítettünk, hogy véghez vigyük a kormány emberi jogok tanulmányával kapcsolatos programját az oktatási rendszer keretein belül. 900 tadzsik hivatalos személy kapott képzést az emberi jogokról, konfliktuskezelésről.

Az UNTOP Tádzsikisztánban végzett munkájának harmadik aspektusa a törvény elsőbbségének megerősítése, különös tekintettel a Belügyminisztérium szerveinek törvényes működésére, az ország bűnüldözési szerveinek strukturális megreformálására.

Három kriminológiai központ került létrehozásra a segítségünkkel. Az ENSZ Fejlesztési Programjával (United Nations Development Programme – UNDP) karöltve folyt a Belügyminisztérium munkatársainak képzése, hogy növeljük a professzionalizmust a rendőrség berkein belül, hogy segítsünk nekik objektív nyomozásokat végezni, és csökkentjük a szubjektív befolyásolás eseteit, mint a kínzás és a nyomozási folyamat közben bevetett törvénytelen meggyőzés egyéb módjai. A Belügyminisztérium több ezer munkatársa vett részt a képzésen, ahol megismerték a rendőri munkavégzéssel kapcsolatosan nemzetközi szinten elvárt szabályokat.

A jogtudatosság növelése érdekében a körzeti és helyi választási bizottságok tagjai részvételével szemináriumsorozaton ismertettük meg velük a

képviselőválasztás alapelveit, a tádzsikisztáni választási törvényeket, valamint választási folyamatokat.

Az EBESZ-szel kooperálva fejlesztettük az újságírók és egyes minisztériumok és állami intézmények sajtójának professzionalizmusát az objektív és időszerű tájékoztatás biztosítása érdekében. Megítélésünk szerint a tömegkommunikációs média rendkívül fontos szerepet játszik egy ország stabilitásának megőrzésében.

A konfliktusmegelőzés terén az ország különböző régióiban létrejött hét konfliktusmegelőző és békecentrum tevékenységét támogattuk folyamatosan.

A hivatalt 2007. július 31-én zárták be hivatalosan, amely során megemlékeztek arról az öt ENSZ-alkalmazotról, akik Tádzsikisztánban veszítették életüket.

Az UNTOP munkájában a 2002–2003-as években összesen egy év időtartamban dr. Nagy Árpád rendőr ezredes személyében egy magyar rendőrtiszt vett részt. Kérkezésemkor a bolgár vezetőből, annak kazah titkárnőjéből és egy-egy német, amerikai, lengyel és bolgár munkatársból állt a nemzetközi kontingens. Feladatom a rendvédelmi szervek támogatása volt. Projektekkel kellett készítenem azok törvényes működésének elősegítése érdekében. A projektek jóváhagyását követően azok finanszírozására szponzort kellett találnom – nagyobb nagykövetségek, Vöröskereszt stb. révén.

Hosszabb távon Tádzsikisztán belpolitikai helyzetére komoly befolyással volt és van az afganisztáni háború, a kirgizisztáni események, a szélsőségesek tevékenysége a tadzsik–üzbég közös határszakaszon. Meghatározó az ország földrajzi helyzete, a rajta átvezető hagyományos kábítószer-útvonalak megléte, a belső korrupció burjánzása. Említést érdemel, hogy a fiatal és középkorú férfi lakosság jelentős része döntően Oroszországban dolgozik legálisan vagy illegálisan.³³

---

³³ Nagy Árpád dr. r. ezredes: Az ENSZ Tádzsikisztáni Békeépítési Hivatala (2000. június 1.) 2002–2003 (2007 május.), (United Nations Tajikistan Office of Peacebuilding – UNTOP). In: Boda József (szerk.): Rendőrök kék baretben, A rendőri békefenntartás, polgári válságkezelés kézikönyve. Ludovika Egyetemi Kiadó. Budapest, 2023. 185–187. o.

Boda József: Az Egyesült Nemzetek Szervezete (ENSZ) missziói és hatásuk a békefolyamatra a volt szovjet utódállamokban

11. számú kép
Dr. Nagy Árpád r. ezredes,
a misszió rendőri főtanácsadója, a kép bal szélén

Összefoglalás

Sajnos nap mint nap szembesülünk azzal, hogy a volt szovjet tagállamok között továbbra is fegyveres konfliktusokra, háborús összecsapásokra kerül sor, és a felek nem hajlandók a nemzetközi szervezetek – köztük a legnagyobb tapasztalatokkal rendelkező ENSZ – segítségét igénybe venni a béke megteremtéséhez. Ezekről a válságokról részletesen olvashatunk a kiadvány első fejezetében.